

Asia C-237/20**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

5.6.2020

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Hoge Raad der Nederlanden (ylin tuomioistuin, Alankomaat)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

29.5.2020

Valittaja:

Federatie Nederlandse Vakbeweging

Vastapuolet:

Heiploeg Seafood International BV

Heitrans International BV

Pääasian menettelyn kohde

Direktiivin 2001/23/EY 5 artiklan 1 kohdan kansallisen täytäntöönpanosäännöksen mukaan työsopimuksesta työnantajalle johtuvat oikeudet ja velvollisuudet eivät konkurssin jälkeen tapahtuvan yrityksen luovutuksen yhteydessä siirry ilman eri toimenpiteitä luovutuksensaajalle. Pääasiassa on kyse siitä, päteekö tämä poikkeus myös silloin, kun konkurssiin asetetun yrityksen luovutus on valmisteltu jo ennen konkurssiin asettamista niin kutsutun pre-pack-järjestelyn aikana (ks. pre-pack-käsitteen osalta 2 ja 3 kohta).

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

SEUT 267 artiklaan perustuva ennakkoratkaisupyynnö koskee konkurssin valmistelua pre-pack-järjestelyssä. Euroopan unionin tuomioistuin (jäljempänä unionin tuomioistuin) katsoi 22.6.2017 annettuun tuomioon Federatie Nederlandse Vakvereniging ym., C-126/16, EU:C:2017:489, johtaneissa olosuhteissa, että direktiivin 2001/23/EY 5 artiklan 1 kohdassa säädettyä poikkeussäännöstä ei voitu

soveltaa pre-pack-järjestelyyn. Nyt esillä oleva kysymys koskee sitä, ovatko käsiteltävän asian olosuhteet toisenlaiset ja voidaanko kyseistä säännöstä näin ollen soveltaa.

Ennakkoratkaisukysymykset

1. Onko direktiivin 2001/23/EY 5 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että edellytys, jonka mukaan ”on aloitettu luovuttajaa koskeva konkurssimenettely tai muu samankaltainen maksukyvyttömyysmenettely luovuttajan varojen selvittämiseksi”, täyttyy, kun
 - (i) luovuttajan konkurssia ei voida välttää ja luovuttaja on näin ollen tosiasiallisesti maksukyvytön,
 - (ii) Alankomaiden oikeuden mukaan konkurssimenettelyn tarkoituksena on tavoitella velallisen varojen selvittämisellä mahdollisimman suurta tuottoa kaikille velkojille ja
 - (iii) yrityksen (tai sen osan) luovutus valmistellaan konkurssiin asettamista edeltävässä niin kutsutussa pre-pack-järjestelyssä ja pannaan täytäntöön vasta konkurssiin asettamisen jälkeen, siten että järjestelyn yhteydessä
 - (iv) alioikeuden nimittämän suunnitellun pesänhoitajan on ennen konkurssiin asettamista toimittava kaikkien velkojien intressien sekä yhteiskunnallisten intressien, kuten työpaikkojen säilyttämistä koskevan intressin, mukaisesti ja alioikeuden nimittämän suunnitellun valvojan tuomarin on valvottava, että näin tapahtuu,
 - (v) pre-pack-järjestelyllä pyritään mahdollistamaan sitä seuraavassa konkurssimenettelyssä selvitystapa, jossa luovuttajan varoihin kuuluvan yrityksen (tai sen osan) jatkuva liiketoiminta (”going concern”) myydään tavoitellen mahdollisimman suurta tuottoa kaikille velkojille ja työpaikkojen säilyttämistä niin pitkälti kuin mahdollista, ja
 - (vi) menettelyn järjestelytavalla taataan, että tämä tavoite todella ohjaa toimintaa?

2. Onko direktiivin 5 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että edellytys, jonka mukaan konkurssimenettelyä tai muuta samankaltaista maksukyvyttömyysmenettelyä ”toteutetaan toimivaltaisen viranomaisen valvonnassa”, täyttyy, kun yrityksen (tai sen osan) luovutus valmistellaan konkurssiin asettamista edeltävässä pre-pack-järjestelyssä ja pannaan täytäntöön konkurssiin asettamisen jälkeen ja
 - (i) ennen konkurssiin asettamista valmistelua tarkkailevat suunniteltu pesänhoitaja ja suunniteltu valvova tuomari, jotka ovat alioikeuden nimittämiä mutta joilla ei ole lakisääteisiä valtuuksia,

- (ii) Alankomaiden oikeuden mukaan suunnitellun pesähoitajan on ennen konkurssiin asettamista toimittava kaikkien velkojien intressien ja muiden yhteiskunnallisten intressien, kuten työpaikkojen säilyttämisen, mukaisesti ja suunnitellun valvovan tuomarin on valvottava, että näin tapahtuu,
- (iii) suunnitellun pesähoitajan ja suunnitellun valvovan tuomarin tehtävät eivät eroa konkurssipesän pesähoitajan ja konkurssia valvovan tuomarin tehtävistä,
- (iv) sopimus, jonka perusteella yritys luovutetaan ja joka on valmisteltu pre-pack-järjestelyn aikana, tehdään ja pannaan täytäntöön vasta konkurssiin asettamisen jälkeen,
- (v) alioikeus voi konkurssiin asettamisen yhteydessä nimittää pesähoitajaksi tai valvovaksi tuomariksi jonkun muun kuin suunnitellun pesähoitajan tai suunnitellun valvovan tuomarin ja
- (vi) pesähoitajaa ja valvovaa tuomaria koskevat samat objektiivisuutta ja riippumattomuutta koskevat vaatimukset kuin pesähoitajaa ja valvovaa tuomaria sellaisessa konkurssissa, jota ei ole edeltänyt pre-pack-järjestely, ja riippumatta siitä, missä määrin he ovat olleet toimiin osallisina ennen konkurssiin asettamista, heidän on lakisääteisten tehtäviensä perusteella arvioitava, onko ennen konkurssiin asettamista valmisteltu yrityksen (tai sen osan) luovutus kaikkien velkojien intressien mukaista, ja jos he vastaavat tähän kieltävästi, heidän on päätettävä, että luovutusta ei toteuteta, ja heillä on aina oikeus päättää muilla perusteilla, että ennen konkurssiin asettamista valmisteltua yrityksen (tai sen osan) luovutusta ei toteuteta, esimerkiksi jos se ei ole työpaikkojen säilyttämistä koskevan intressin kaltaisten muiden yhteiskunnallisten intressien mukaista?

Unionin oikeussäännöt, joihin on viitattu

Työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka yritys- tai liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 12.3.2001 annetun neuvoston direktiivin 2001/23/EY 5 artiklan 1 kohta

Kansalliset oikeussäännöt, joihin on viitattu

Siviililain (Burgerlijk wetboek) 7:662, 7:663 ja 7:666 §

Tiivistelmä pääasian tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Heiploeg-konserni (jäljempänä vanha Heiploeg), joka harjoitti kalojen tukkukauppaa, koostui useista yrityksistä. Euroopan unionin määrättyä 27.11.2013 neljälle tähän konserniin kuuluvalla yhtiöllä yhteensä 27 082 000 euron suuruisen

sakon konkurssia ei voitu välttää. Konkurssin jälkeen suuri osa toiminnoista siirtyi eräille vastaperustetuille yrityksille, muun muassa vastaajille (Heiploeg Seafood International BV ja Heitrans International BV; jäljempänä uusi Heiploeg). Merkittävä osa henkilöstöstä otettiin uudelleen palvelukseen mutta entistä epäedullisemmin työehdoin.

- 2 Heiploeg-yritysten luovutus valmisteltiin niin kutsutussa pre-pack-järjestelyssä. Kyseessä on menettely, josta ei ole säädetty laeissa tai asetuksissa ja joka toteutetaan ennen velallisen konkurssiin asettamista ja jossa konkurssiin asetettavan yrityksen myynti valmistellaan neuvottelemalla mahdollisten ostajien kanssa. Pre-pack eroaa muista ennen konkurssiin asettamista valmistelluista myyntitoimista siinä, että pre-pack-järjestelyssä alioikeus nimeää ”suunnitellun pesänhoitajan” ja ”suunnitellun valvovan tuomarin”. Heidän asemaansa ei ole säännelty lailla, eikä heillä näin ollen ole lakisääteisiä valtuuksia. Tarkoituksena on kuitenkin, että myöhemmin julistettavassa konkurssissa pesänhoitajan ja valvovan tuomarin tehtävät annetaan heille. Todellisuudessa he aloittavat näiden tehtäviensä hoitamisen jo ennen konkurssiin asettamista, jotta yrityksen luovutus voi tapahtua hyvin nopeasti konkurssin jälkeen ja yrityksen toiminta keskeytyy mahdollisimman lyhyeksi ajaksi, millä taataan mahdollisimman suuri tuotto. Lisäksi mahdollisuus, että osa henkilöstöstä voidaan ottaa uudelleen palvelukseen, on suurempi.
- 3 Hoge Raadin oikeuskäytännön mukaan suunnitellun pesänhoitajan, samoin kuin myöhemmin pesänhoitajan, on toimittava kaikkien velkojien intressien mukaisesti ottaen huomioon myös yhteiskunnalliset intressit, kuten työpaikkojen säilyttämistä koskeva intressi. Suunniteltu valvova tuomari valvoo toimia tältä osin samalla tavoin kuin hänen on tehtävä virallisen nimittämisen jälkeen. Konkurssin jälkeen pesänhoitajan ja valvovan tuomarin on täysin lain mukaan arvioitava, onko ennen konkurssiin asettamista valmisteltu luovutus kaikkien velkojien intressien mukaista. Jos he katsovat, että näin ei ole, heidän on päätettävä, ettei luovutusta voida toteuttaa. Lisäksi heillä ovat aina oikeus päättää muilla perusteilla, esimerkiksi työllisyyteen kohdistuvien seurausten vuoksi, että ennen konkurssiin asettamista valmisteltua luovutusta ei toteuteta.
- 4 Vanha Heiploeg tutki jo sakan määräämisestä lähtien, voisiko pre-pack-järjestely onnistua. Aluksi pyydettiin tarjouksia, minkä jälkeen yksi kolmesta tarjoajasta kutsuttiin tarkempiin neuvotteluihin. Rechtbank Noord-Nederland (Pohjois-Alankomaiden alioikeus) nimesi vasta tässä tällöin, 16.1.2014, suunnitellun pesänhoitajan ja suunnitellun valvovan tuomarin valmistelevaan yrityksen luovutusta. Vastapuolet merkittiin kaupparekisteriin 24.1.2014 ja neuvotteluihin osallistuvat henkilöt kirjattiin hallituksen jäseniksi. Tämän jälkeen 28.1.2014 julistettiin konkurssi, joka kesti vain puoli päivää. Seuraavana yönä allekirjoitettiin sopimus, jolla vanhat yritykset luovutettiin ja vastapuolet saattoivat jatkaa toimintoja lähes keskeytyksettä.

Pääasian asianosaisten keskeiset perustelut

- 5 Valittaja riitauttaa kassaatiovalituksessaan Gerechtshof Arnhem-Leeuwardenin (Arnhem-Leeuwardenin ylioikeus) arvioinnin, jonka mukaan direktiivin 2001/23/EY 5 artiklan 1 kohdan kansallisen täytäntöönpanosäännöksen perusteella ennen luovutusta voimassa olleet työntekijöiden työehdot eivät sitoneet uutta Heiploegia. Mainittua direktiivin säännöstä voidaan soveltaa ainoastaan silloin, kun kyse on ensinnäkin konkurssimenettelystä, toiseksi ”luovuttajan varojen selvittämiseksi käytävästä menettelystä” ja kolmanneksi ”toimivaltaisen viranomaisen valvonnassa” käytävästä menettelystä. Valittajan mukaan kaksi viimeksi mainittua edellytystä eivät täyty pre-pack-järjestelyssä, koska neuvotteluja käydään ilman muodollisesti nimitettyä pesänhoitajaa, minkä jälkeen yritys käytännössä jatkaa toimintaansa. Unionin tuomioistuin on jo vahvistanut tämän 22.6.2017 antamassaan tuomiossa Federatie Nederlandse Vakvereniging ym., C-126/16, EU:C:2017:489.

Tiivistelmä ennakkoratkaisupyynnön perusteista

- 6 Nyt esillä olevassa asiassa direktiivin 2001/23/EY 5 artiklan 1 kohdassa säädetty ensimmäinen edellytys on riidaton. Asianosaiset ovat yhtä mieltä siitä, että vanha Heiploeg oli konkurssimenettelyn kohteena. Lisäksi gerechtshof katsoi jo, että konkurssia ei voitu välttää, mitä pidetään kassaatioasiassa tosiseikkana.
- 7 Direktiivin 2001/23/EY 5 artiklan 1 kohdassa säädetystä edellytyksestä, jonka mukaan kyseessä on oltava varojen selvittämiseksi käytävä menettely, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että pre-pack-järjestelyllä pyrittiin tässä tapauksessa saamaan mahdollisimman suuri tuotto kaikille velkojille. Suunnitellut pesänhoitajat tutkivat, olisiko tämä parasta toteuttaa niin, että vanhaa Heiploegia ei myytäisi osissa vaan se luovutettaisiin yhtenä yrityksenä, jonka toiminnan jatkuvuus olisi varmistettu. Tässä yhteydessä suunnitellut pesänhoitajat tarkastelivat myös säilytettävissä olevien työpaikkojen määrää. Suunnitellun pesänhoitajan toiminta oli luovutuksen kannalta olennaista, koska sen ansiosta yrityksen toiminta ei keskeytynyt yhtä päivää pidemmäksi ajaksi. Tämä kasvatti tuottoa.
- 8 Edellytyksestä, jonka mukaan selvittäminen on suoritettava toimivaltaisen viranomaisen valvonnassa, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa suunnitellut pesänhoitajat ja suunnitellun valvovan tuomarin nimittäneen tuomioistuimen korostaneen, että näiden oli toimittava kaikkien velkojien intressien mukaisesti. Tämän valvomiseksi heidän tuli tehdä toimistaan tiliä julkisissa raporteissa. Jos osoittautuisi, että he ovat toimineet tämän tavoitteen vastaisesti, tuomioistuin voisi päättää nimittää konkurssin yhteydessä toiset pesänhoitajat ja toisen valvovan tuomarin. Se, että näin ei ole tapahtunut, osoittaa, että kaikkien velkojien intressit olivat etusijalla.
- 9 Lisäksi vanhan Heiploegin luovutus oli tosin valmisteltu pre-pack-järjestelyssä, mutta neuvottelut eivät olleet vielä päättyneet konkurssiin asettamisen

ajankohtana. Tämä tapahtui vasta seuraavana yönä. Silloin tällä välin muodollisesti nimitettyihin pesänhoitajiin ja valvovaan tuomariin sovellettiin lakisääteistä vaatimusta, jonka mukaan heidän oli toimittava kaikkien velkojen intressien mukaisesti ja he saattoivat tällä perusteella päättää estää luovutuksen. Tästä syystä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan toimivaltaisen viranomaisen harjoittama valvonta ei tässä tapauksessa ole menettänyt merkitystään konkurssiin asettamista edeltäneessä pre-pack-järjestelyssä tapahtuneiden seikkojen vuoksi.

- 10 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että Federatie Nederlandse Vakvereniging ym. -tuomion 50 kohdassa unionin tuomioistuin teki arviointinsa sillä varauksella, ettei ”ennakkoratkaisupyyntöön esittäneen tuomioistuimen tarkastelusta muuta ilmene”. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätelee tästä, että sen on käsiteltäväkseen saatetussa asiassa arvioitava, onko kyseessä senkaltainen pre-pack-järjestely, josta oli kysymys asiassa Federatie Nederlandse Vakvereniging ym., vai muuntyyppinen pre-pack-järjestely, jota kyseisessä asiassa annettu tuomio ei koske. Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sen ennakkoratkaisupyyntöön sisältyviä tietoja Alankomaiden konkurssioikeudesta sekä pre-pack-järjestelyn yleisestä tarkoituksesta ja järjestämisestä ei esitetty unionin tuomioistuimelle täysimittaisesti Federatie Nederlandse Vakvereniging ym. -tuomioon johtaneessa asiassa, joten unionin tuomioistuin ei voinut arvioinnissaan ottaa niitä huomioon. Lisäksi Federatie Nederlandse Vakvereniging ym. -tuomion sovellettavuuden arvioinnin kannalta on merkityksellistä, että nyt käsiteltävässä asiassa vanhan yrityksen luovutusta koskevia neuvotteluja ei käyty siihen sidossuhteessa olevan yrityksen kanssa. Kyseiseen tuomioon johtaneessa asiassa kyse oli sellaisesta tilanteesta. Näistä syistä jää perustellusti epäilyksiä siitä, päteekö unionin tuomioistuimen Federatie Nederlandse Vakvereniging ym. -tuomion yhteydessä esittämä arviointi myös nyt esillä olevan kaltaisessa asiassa.